

спрямовану на підвищення соціальної захищеності кожного громадянина; 2) підняти рівень професіоналізму і стимулювати добросовісність лідерів (представників влади) української нації шляхом введення чи посилення юридичної відповідальності за невиконання обов'язків чи зловживання повноваженнями; 3) надати українському народові реальну можливість брати участь в управлінні державними справами через різноманітні форми безпосередньої демократії; це стимулюватиме кожного громадянина до підвищення рівня правової культури.

Розглядаючи правову культуру на рівні особистості, слід у змісті цього поняття виділяти наступні складові: розуміння права з погляду справедливості як соціального регулятора; усвідомлення кожним індивідом права як форми суспільних відносин, що являє собою визначену соціальну цінність, тобто є засобом втілення свободи, рівності та справедливості; моральний обов'язок кожного поважати право; розуміння свободи особи як наявності суб'єктивних прав, обов'язків та відповідальності тощо. До змісту правової культури особистості можна віднести її правосвідомість, що включає ідеї, погляди, бажання, що або відповідають, або суперечать вимогам юридичних норм, а отже, породжують правомірну поведінку чи правопорушення.

Відображаючи рівень правової цивілізованості суспільства з врахуванням досягнень правових систем інших держав, поняття «правова культура» охоплює все, що належить до правової сфери: право як загальносоціальне явище, юридичну науку, правосвідомість, практику законотворення і судової діяльності, юридичний світогляд, національні корені, історичну пам'ять, юридичні звичаї і традиції.

Правова культура базується на системі правових цінностей, що відповідають рівню досягнутого суспільством правового прогресу і відображають у правовій формі стан свободи особи, інші найважливіші соціальні цінності. Поняття правової культури можна визначати як властивість особи, яка характеризується загальною повагою до права, достатнім знанням змісту його норм і вмінням їх реалізовувати, а також активною правомірною поведінкою в усіх життєвих ситуаціях.

Правова культура як природний результат цивілізаційного розвитку має зворотний вплив на процеси розвитку і функціонування суспільства в конкретних історичних умовах. Так, реальний рівень юридичної культури в кожному суспільстві й на різних етапах його розвитку не є однаковим, бо залежить від багатьох факторів: рівня розвитку економіки країни і добробуту її громадян, національних, релігійних та інших особливостей, політичного устрою і здатності влади встановлювати й охороняти правові інститути, вживати заходи, що запобігають правопорушенням, ступеня розвитку юридичної науки та освіти тощо.

ПОНЯТТЯ ТА ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ПРАВА НА ІНФОРМАЦІЮ

Бежевець А.М., старший викладач кафедри інформаційного права та права інтелектуальної власності факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

В наш час інформація стає особливим предметом інтересу особи та суспільства, а, відповідно, - специфічним об'єктом правовідносин. Характеризуючи громадянське суспільство в своїй роботі «Філософія права», Гегель виділяв серед основних його ознак публічність та загальну обізнаність. Не зважаючи на те, що право на інформацію, або право знати відноситься до природних прав, його розвиток неможливий без закріплення в системі позитивного права.

Сучасні демократичні та економічно розвинуті держави на певному етапі свого розвитку прагнуть законодавчо закріпити принцип відкритості влади як фактор підвищення її відповідальності перед народом. Цей принцип знаходить своє відображення у такому правовому інституті, як право на інформацію, або право кожної особи знати.

Вперше в світовій історії право на інформацію, або право знати, знайшло своє законодавче втілення наприкінці 18 століття. І піонером в цій галузі стала Швеція, де в 1776 році на конституційному рівні було прийнято Акт про свободу друку. Незабаром у 1783 році російська імператриця Єкатерина II дозволила відкривати типографії, не отримуючи при цьому жодних погоджень. Франція також зробила свій внесок в розвиток нормативно-правового закріплення права знати, передбачивши у Французькій Декларації прав людини і громадянина 1789 року норму про право кожного громадянина вільно висловлюватися, писати і друкувати.

Підставно відмітити, що в подальшому протягом майже двох століть інтерес до цього права та його розвитку було втрачено. І лише в середині 20 сторіччя цей процес відновлюється.

В 1951 році Фінляндія приймає спеціальний закон «Про відкритість інформації, що перебуває в розпорядженні державних органів». В 1966 році в США підписується федеральний закон «Про свободу інформації», яким встановлюються конкретні механізми доступу кожного до інформації, але не будь-якої, а лише до документальних відомостей, якими володіють органи федеральної влади.

Починаючи з 70-х років 20 сторіччя стрімкий процес законодавчої регламентації права на інформацію набирає обертов, охоплюючи практично всі країни Європи: Норвегію, Данію, Францію, Голландію, Австрію, а згодом поширившись на Австралію, Канаду, Нову Зеландію, Грецію. На сьогодні близько 80 країн світу спрямували свою законодавчу політику в бік становлення, неухильного розвитку та вдосконалення принципу відкритості і прозорості влади, що проявляється у нормативно-правовому забезпеченні права на інформацію, або права знати.

Як вже було зазначено вище, саме зі Швеції починається історія становлення права на інформацію, і саме в цій країні на сьогодні це право є найбільш абсолютизованим та захищеним. Так, принцип відкритості державного і громадського життя проявляється в такому правовому інституті як *whistle-blowing*. Цей термін не має аналогу в українському законодавстві, дослівно перекладається як «право свистіти», а його зміст можна визначити як розкриття, розголошення інформації в суспільних інтересах. В рамках цього права шведські чиновники наділені правом публічно розкривати відомості, в тому числі з грифом «службова таємниця», що стали їм відомі у зв'язку з виконанням ними своїх обов'язків. Головне при цьому – суспільна значущість відомостей, наприклад, інформація про стан довкілля, загрозу здоров'ю громадян тощо.

З метою правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних з доступом до інформації, в Україні, як і в інших країнах, поступово формується відповідна правова база. Доцільно відмітити, що законодавче оформлення відносин, а також історія їх становлення, відрізняються для кожної держави та залежать від національних традицій, культури, менталітету та інших істотних обставин.

Формування правової бази щодо забезпечення права кожного на інформацію, або права знати, в Україні розпочато одночасно зі становленням української держави на початку 90-х років минулого століття. Конституційно-правову основу права на інформацію становить положення ст. 34 Конституції України, відповідно до якого кожному гарантується право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Цим приписам кореспондують норми ст. 302 Цивільного кодексу України, якими визначено, що фізична особа має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію.

Статтею 5 Закону України «Про інформацію» регулюється право кожного на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів.

Таким чином, право на інформацію – це міжгалузевий правовий інститут, що включає в себе як норми публічного, так і норми приватного права.

Підсумовуючи наведене, підставно відзначити, що наявність великої кількості правових норм не завжди є благом. Як свідчить історія, закріплення певних прав навіть на конституційному рівні не є гарантією їх повної та постійної реалізації. На нашу думку, щодо змісту цього права доцільно використовувати поняття «цінності», адже саме в цінностях знаходять свій прояв інтереси держави, суспільства, а також конкретних осіб. Отже, кожна демократична держава повинна не лише мати легітимно оформлене право особи на інформацію, а й створювати умови для його забезпечення.

СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ТА ПРАВОВА ДОПОМОГА ЯК ОДИН З ПРИОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ РОЗБУДОВИ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ

Мяков М.М. – кю н викладач кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування ННПФПСКМ НАВС

Реалізуючи на практиці права людини необхідний механізм державної влади, що здатний здійснювати даний принцип.

Одним із інститутів цього механізму, метою якого є додержання законності в усіх випадках порушення особистої свободи, охорони законних прав громадян від свавільного порушення з будь-якого боку, є незалежна судова влада. Судово-правова система є однією з основних захисників таких конституційних принципів, як об'єктивність та неупередженість правосуддя, які забезпечують рівний захист з боку закону кожному, незалежно від його соціального та майнового стану, раси, політичних переконань тощо.

Роль і місце судової влади в державному механізмі різних держав неоднакові та визначаються основним завданням, що стоїть перед судовими органами - охорона та захист від імені держави прав і свобод кожного члена суспільства, від проявів свавілля як з боку самої держави (або її органів), так і громадян. На думку науковців, суд виступає спеціалізованим державним органом, який здійснює функцію соціального контролю при наявності конфлікту між окремими членами суспільства, між ними та державою, який виникає у будь-якій сфері діяльності людини, що врегульована правом.

Правове становище судової влади, її функції та чітко визначений порядок діяльності створюють чітку правову основу для охорони прав особистості як при порушенні, так і оскарженні. Організація та здійснення правосуддя базуються на певних правових принципах, найважливішим з яких є здійснення правосуддя виключно судами.

Судовий захист прав і свобод особистості здійснюється в певній, встановленій законом, процесуальній формі. Особи, що беруть участь у судовому процесі, наділені широкими процесуальними правами, використовуючи які вони можуть активно здійснювати захист своїх прав та інтересів у справі. Саме правосуддя, як головна, основна функція суду визначає специфіку судової влади і її місце в державному механізмі.

У демократичній правовій державі роль судів полягає в тому, що суди, здійснюючи правосуддя, зобов'язані гарантувати верховенство права, забезпечувати права і свободи людини. Цим обумовлене і місце судової влади в системі поділу влади і статусу суддів. Незалежність - не самоціль, тим більше не привілей суддів, а його обов'язок, а також необхідна умова охорони прав людини, фундаментальний принцип здійснення правосуддя, що прямо випливає із права кожного мати об'єктивного та неупередженого арбітра.

В Україні право громадян на судовий захист було не завжди реалізоване, а самі суди не мали (а на практиці часто не мають і зараз) тієї сили влади, яка дозволяє бути їй реально незалежною від законодавчої та виконавчої гілок влади. Серед багатьох причин цього виділяють відсутність теоретичних досліджень, що стосуються проблем авторитетності судової влади в процесі